

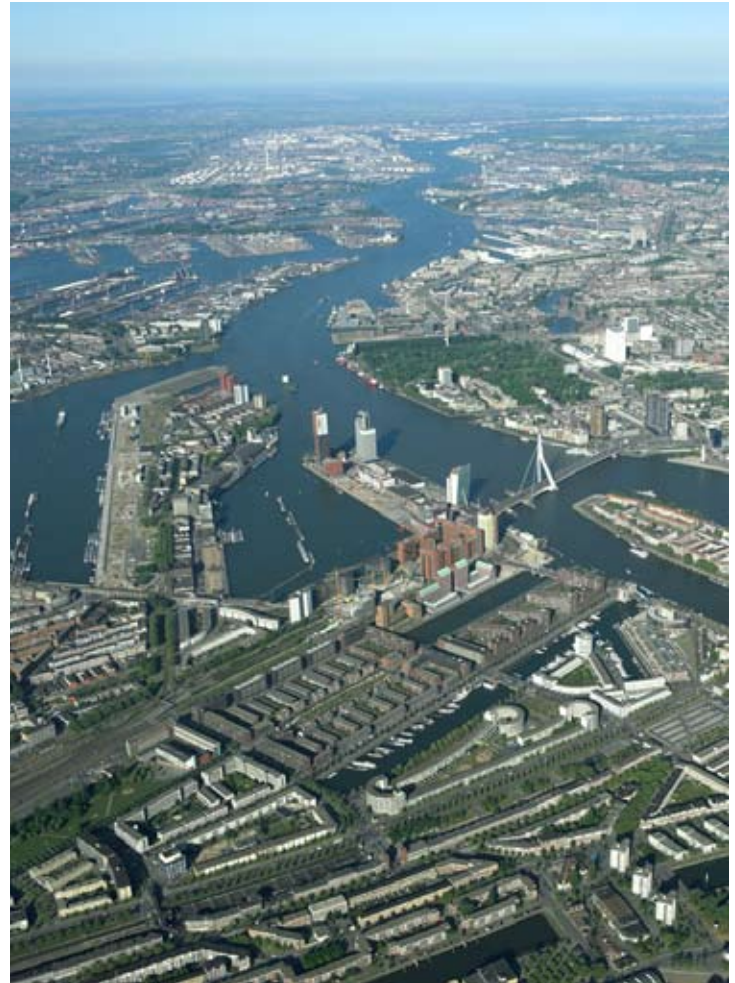
Alleen maar winnaars?

Lezing 22 jaar Architectuurprijs Rotterdam, 15-02-2012 AIR debat zaal de Unie, Daan Bakker

Als architect heb ik al lang interesse voor de beleidskant van mijn vak. Ontwerpen en bouwen is vreselijk leuk, maar wat gaat eraan vooraf? Wat bepaald de route van dit trage vak? Vanuit die interesse heb ik op het NAI gewerkt, het Stimuleringsfonds voor Architectuur geadviseerd, in de Jaarboekredactie gezeten en ben ik nu in de welstandslid van de Commissie Welstand en Momenten van Rotterdam. De vraag van AIR om iets te vertellen over Architectuurprijzen en architectuurbeleid neem ik dan ook graag aan. Vanuit de welstand werken we aan de kwaliteit van de stad. We hebben gelukkig als leidraad een dik boek, de welstandnota, gebaseerd op een analyse van de context en geformuleerd in criteria die samenhang waarborgen. Elke twee weken discussiëren we aan de hand van deze criteria met architect, opdrachtgever en de stedenbouwkundige dienst over bouwinitiatieven in de stad. Als alles goed gaat liggen de visie van de stad, het stedenbouwkundig plan van de stadsontwikkeling, het ontwerp van de architect, de welstandstoetsing, de bouw en het gebouwde resultaat uiteindelijk in 1 lijn. Wat kan een prijs daar aan toevoegen? Met deze vraag heb ik 22 jaar nominaties, juryverantwoordingen en trotse inleidingen van wethouders doorgespit.

In 1990 werd voor de eerste keer de 'nieuwe maasprijs voor stedelijke vormgeving' uitgereikt. Het gemeentebestuur besloot tot deze prijs 'onder stimulerende invloed van prof. Ir. Carel Weeber' zoals burgemeester Peper zo mooi schrijft in het voorwoord. De prijs was bedoeld voor een project dat vooral uit zou blinken in de bijdrage die het leverde aan het verfraaien van het stadsbeeld, het verduidelijken van de stedelijke structuur en/of het intensiveren van het gebruik van de stad. De prijs wordt toegekend aan opdrachtgever, ontwerper en bouwer. De externe jury formuleert aanvullende criteria als volgt: 'Gebouwen met een verder strekkende betekenis, bouwwerken die een voorbeeldwerking hebben, vernieuwende impulsen geven aan de praktijk van het architectonisch en stedenbouwkundig ontwerp.' Een van de genomineerde projecten was...

...het Imax theater. Een project dat net gesloopt is en waar ik me altijd al van af vroeg waarom dat daar in al haar lelijkheid zo in de weg stond te staan. Het juryrapport gaf antwoord: Het was de sluitsteen van het project 'Waterstad' om de stad weer aan de maas te koppelen. Waterstad heeft de VROM van een driehoek met op de drie hoekpunten een publiekstrekker: Maritiem museum, Tropicana en Imax.

1990

1990

Dit project diende dus een abstract en symbolisch planologisch doel: het verbond de stad met de rivier. Tegelijkertijd vormen alledrie deze projecten een introvert obstakel.

Ook de andere nominaties zou je kunnen lezen als in architectuur gestolde bevestigingen van stedelijk beleid.

IMAX theater/ Inntel hotel, Tuns + Horsting architecten (MAS architectuur), At Tuns

1990

Wijkpark Oude Westen, Jan Huizer samen met Aktiegroep het Oude Westen

1990

Woningbouw eerste Katendrechtse havens, Mecanoo architecten, Chris de Weijer

1990

Penitentiaire inrichting de Schie, ArchitectenCie, Carel Weeber

1990

Woningbouw Hillekop, Mecanoo architecten, Erick van Egeraat en Francine Houben

1990

Uiteindelijk won de Hillekop van Mecanoo omdat 'het een bijzonder bijdrage levert aan het stadsbeeld, nieuw leven brengt in een uithoek van Rotterdam-Zuid en de stedelijke structuur op verschillende schaalniveaus verheldert. Anders gezegd: in dit project betekent stadsvernieuwing daadwerkelijk vernieuwing van de stad.'

Deze eerste uitreiking van de Nieuwe Maasprijs was tevens de laatste. Met het vertrek van de secretaris, Sjoerd Cusveller, werkzaam bij Ontwerpersoverleg van de dienst Stadsontwikkeling bleek er geen dienst te zijn die dit project wilde of kon dragen.

Een jaar later ontstond wel een nieuwe prijs. De Rotterdamse Bouwkwiteit top 10. De enige overeenkomst met de vorige prijs was dat ze was bedoeld voor opdrachtgever, ontwerper en bouwer. Deze prijs was echter het initiatief van de afdeling bouwfysica van de hoofdafdeling Bouw- en Woningtoezicht. De prijs werd opgezet om extra kwaliteit in de woningbouw bovenop de minimum normen te stimuleren. Onder het motto meten is weten waren de selectiecriteria helder en eerlijk: Er was er maar 1: de geluidsisolatie tussen woningen. Dat ging zo secuur dat de top 10 uiteindelijk slechts uit 9 projecten bestond. Want meer rolde er niet uit het cijferwerk.

En de nummer 1 had vanzelfsprekende de hoogste geluidsisolatie waarde.

Wolphaertsbocht, architectuurgroep Ledderhof. Met een Llu tussen 5 en 10 dB voor wie het weten wil.

1991

1991

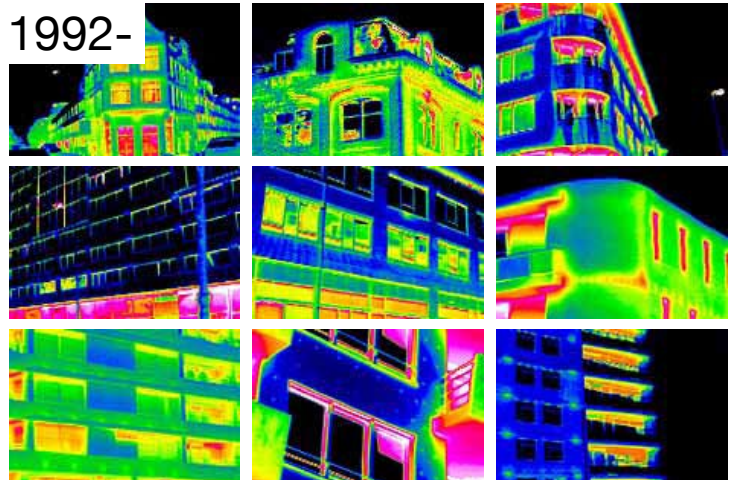
Een ander minstens zo belangrijk deel van deze prijs was de uitreiking. Om het jaar af te sluiten kwamen de Rotterdamse bouwers, corporaties en ontwerpers samen om de prijs uit te reiken, elkaar eens in informele setting te spreken en een glaasje te drinken. De invloed van deze uitreikingsbijeenkomst zou nog wel eens groter kunnen zijn dan de daadwerkelijke prijs.

1991-2011

De Rotterdamse bouwkwaliteit top 10 groeide de aansluitende jaren uit tot de Rotterdamse bouwkwaliteitsprijs. Elk jaar kwamen er meer criteria. Zo werden onder andere bouwvoorbereiding, uitvoering en bouwfysica van genomineerde projecten beoordeeld.

1992-

Kreileroord, architectenbureau Wytze Patijn

1992

Essenbursingel, architectenbureau Kiki van Rassel

1993

Admiraliteitskade, architectenbureau
PauwPenningdevries

Na een aantal jaren werd besloten om niet alleen de 'niet-zichtbare' maar ook de zichtbare woonkwaliteit mee te nemen in de beoordeling. In 1994 werd de afdeling Welstand gevraagd om de projecten op hun esthetische kwaliteit te beoordelen. Vanaf 1997 werd de jurering uitgebreid met een oordeel vanuit Volkshuisvesting.

1994

Moliereweg, architectenbureau Karelse vanderMeer
(de Zwarte Hond)

1995

Levie Vorstkade, architectenbureau de ArchitectenCie

1996

Ganzepoot2 (Bospolder), architectenbureau Jeff
Reintjes

1997

In 1997 schrijft de dienst Stedebouw en Volkshuisvesting trots dat ze er in geslaagd is om de beoordeling van plannen uit te breiden tot alle aspecten van de woningbouw. Daaronder verstaan ze duurzaam bouwen, bouwfysica, bouwtoezicht, welstand én wonen. Citaat: Er is gekeken naar de architectuur en de inpassing in de omgeving, naar de indeling van de woning en de sociale veiligheid van de omgeving. De geluid- en energie-isolatie zijn gemeten en er is onderzocht welke materialen zijn toegepast. Behalve op kwaliteit is gelet op het proces. Zo is er onder andere gekeken naar het verloop van de vergunningaanvraag, de bouwprocedure en de veiligheid tijdens de bouw.

In 1998 constateert de jury dat al deze specifieke gegevens de kwaliteit van een woning niet voldoende inzichtelijk maken. Om hierin meer duidelijkheid te scheppen, worden de verschillende aspecten vertaald naar meer toegankelijke begrippen. In navolging van de Nota architectuurbeleid 1991 wordt teruggegrepen naar Vitruvius die twintig eeuwen eerder sprak over bruikbaarheid, degelijkheid en schoonheid. De nota en de prijs vertalen deze essenties naar: de beleidstermen gebruikswaarde, culturele waarde en toekomstwaarde.

Van Heusdestraat, Marge architecten

Ismenestraat 1-14, Meyer en van Schooten

Nieuw Terbregge, Mecanoo

2000

Sara Burgerhartweg (Hoogvliet), Inbo

2001

Sommeldijkstraat van Karelse vanderMeer (de Zwarte Hond)

2002

Onder invloed van Marco Pastors doet in 2002 de Bewonersenquête haar intrede. Begonnen als gesprekken met bewoners groeit dit onderdeel uit tot een enquête. In die enquête wordt gevraagd naar een rapportcijfer voor woning en woonomgeving. Eerst verdwijnen deze rapportcijfers in de algehele beoordeling, in latere versies wordt het oordeel van de bewoners naast het oordeel van de vakjury gezet.

Admiraliteitskade/Oostzeedijk, de ArchitectenCie

2003

Sint Jobskade 50-144, Neutelings Riedijk

In 2004 wordt ook nog een toets projectontwikkeling ingevoerd. Het OBR toetst consumentgerichtheid, onderscheidend vermogen en samenwerking door bijvoorbeeld de kwaliteit van de aangeleverde stukken m.b.t. de grondprijsonderhandelingen te beoordelen. Maar, ik citeer, 'aangezien enkele van bovengenoemde criteria lastig objectiveerbaar zijn te maken, lag de nadruk op de afzetsnelheid van de projecten' einde citaat. En die bleek voor een huurwoning van een corporatie dan weer lastig te meten.

Herkingenstraat, architectenbureau Duinker Van der Torre

2 winnaars:
Montevideo, Mecanoo

Aagje Dekenstraat, Lugten Malschaert

2004

2005

2006

2006

Hoog Drakenburg, Geurst en Schulze

2007

St. Job Lloydkwartier, Mei architecten en stedenbouwers

2008

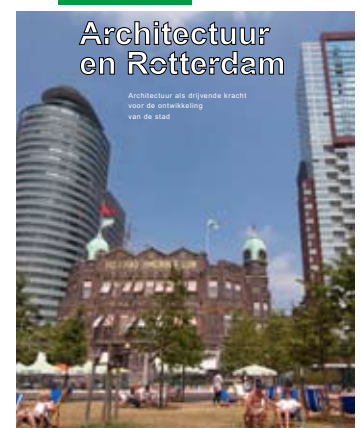
Le Medi, Delfshaven, Geurst en Schulze i.s.m. Korteknie Stuhlmacher

2009

In 2009 is de taks aan criteria duidelijk bereikt: Moet je een winnaar op punten kiezen of op gevoel? vraagt de jury in 2009 zich tenslotte vertwijfeld af. Vanaf 2010 gaat het over een andere boeg. De Rotterdamse Bouwqualiteitsprijs heet nu De Rotterdam Architectuurprijs. Deze Architectuurprijs 2010 vloeit voort uit de Architectuurnota Rotterdam. De belangrijkste uitgangspunten van de Nota zijn: aandacht voor duurzaamheid, goede aansluiting van gebouwen op de straat en aandacht voor de identiteit van Rotterdam.

2009

Met nota en prijs wil de gemeente een vernieuwing in het architectuurbeleid realiseren. En zoals Karakus in het voorwoord van het eerste juryrapport stelt: met deze prijs wordt jaarlijks de waardering getoond voor architectonische werken die Rotterdam zo bijzonder maken. Er komen twee prijzen, een vakprijs en een juryprijs, In een cyclus van 3 jaar veranderen de thema's: Hergebruik, Utiliteit en Woningbouw. Vanaf nu wordt de prijs extern georganiseerd door AIR, het architectuurcentrum van Rotterdam. Met AIR als organisator is de Rotterdam Architectuurprijs niet langer een 'gemeentelijke' prijs maar een 'prijs voor de stad Rotterdam'.

Nieuwstraat scholen, Arconiko

2010

Randstadrailstation Blijdorp, Maarten Struijs gemeentewerken.

2011

In 22 jaar is de prijs uitgegroeid tot het sluitstuk van het architectuurbeleid van de stad Rotterdam. Van een beleidsprijs via een woningbouwprijs naar een Architectuurprijs. Begonnen als elitair feestje, herstart als technocratisch instrument, uitgegroeid tot veelkoppig monster en herboren als... ja, als wat eigenlijk ? Het is nog een beetje zoeken.

1990-2011

Het draagvlak van de architectuurprijs blijkt de afgelopen 22 jaar enorm verbreed: De Nieuwe Maasprijs werd opgezet door personen: Carel Weeber pushte en Sjoerd Cusveller organiseerde.

De Rotterdamse bouwkwaliteitstop 9 werd georganiseerd door de afdeling bouwfysica van de hoofdafdeling Bouw- en Woningtoezicht. De Rotterdamse bouwkwaliteitsprijs werd achtereenvolgend gedragen door de afdeling Bouw- en woningtoezicht, de dienst stedenbouw, en uiteindelijk de wethouder. En de nieuwe Rotterdam Architectuurprijs is en ik citeer 'een prijs voor de stad Rotterdam'. Gevoed door haar dienst stadsontwikkeling, georganiseerd door haar architectuurcentrum AIR, uitgereikt door haar wethouder.

Eenzijds is de Rotterdam architectuurprijs een vakprijs. Een vakjury bepaald op basis van criteria uit een beleidsnota een winnaar. Maar bovenal is deze prijs aanleiding voor een feest waar de winnaar temidden van vakbroeders gelauwerd wordt. Deze jaarlijkse eindejaarsviering van bouwend Rotterdam is de afgelopen 22 jaar een traditie geworden. Hier wordt de waarde van architectuur voor de stad gevierd. Met een prijsuitreiking, een state of the union van hoofd stedenbouw en een biertje. Dat alleen al is een waardevolle functie van de architectuurprijs.

Anderzijds is de prijs een marketingmiddel, een middel om de kwaliteit van de Rotterdamse architectuur en haar bijdrage aan de stad uit te dragen. De prijs aan zich is daarvoor stap 1 en hoort bij Rotterdam als architectuurstad. Winnaars, uitreiking & juryrapport zijn daarvoor bijzaak. Die horen bij het andere feestje, het vakfeestje.

Maar een publieksprijs is een krachtig middel. De huidige exit pol is daarvoor lang niet genoeg. De publieksprijs zou het middel bij uitstek kunnen zijn om architectuur als Rotterdamse waarde te vieren, als onderdeel van het Rotterdams imago. Dat levert trots, identificatie en meerwaarde voor de stad. Zo'n prijs zou een échte aanvulling zijn op het architectuurbeleid van Rotterdam. Een volwaardige architectuurprijs met alleen maar winnaars!

2011-

2011-SSIE

DRS. RICK VAN DEN BOS, VERRONDEN AAN USP MARKETING CONSULTANCY

Rotterdam architectonisch toonaangevend

Volgens de bouwwereld is Rotterdam in architectonisch opzicht de meest toonaangevende stad van Nederland. Dit blijkt uit recent onderzoek van USP Marketing Consultancy waarvoor 1003 online enquêtes zijn afgenomen onder het bouwpanel (www.bouwpanel.nl). Totaal zijn 179 opdrachtgevers (woningcorporaties, projectontwikkelaars, gemeenten), 122 omroepers/schrijvers, 303 aannemers B&U en G&V,

304 afbouwers, 146 installateurs en 101 fabrikanten en handelsorganisaties geïnterviewd. Ruim een derde van de deelnemende respondenten is directeur, daarnaast hebben medewerkers op aannemersniveau meegedaan aan het onderzoek. Op basis van de skyline wordt deze havenstad ook wel 'Manhattan aan de Maas' genoemd. Blijkbaar maakt met alleen de

skyline veel indruk op mensen: op grote afstand van de overige steden wordt Rotterdam door de bouwwereld tot nummer één van Nederland verkozen als het gaas om de architectuur. Rotterdam krijgt 29,2 procent van de stemmen; Amsterdam volgt met 17,5 procent en dat ook Almere aan de weg Emmerik, is terug te zien in een derde plek met 5,5 procent van de stemmen.

Rotterdam krijgt alleen van de afbouwers een nummer twee notering; zij zetten Amsterdam op de eerste positie met 22 procent van de stemmen. De eerste plaats is bij de overige partijen weggelegd voor de architectuur van Rotterdam. Noemenswaardig is nog dat van de voorschrijvende respondenten maar liefst de helft Rotterdam als architectonisch meest toonaangevende stad noemt; Amsterdam volgt daar met slechts 12 procent van de stemmen.

2011-

